

Lätt om odling

Nr 20 • Ogräs

För många fritidsodlare är ogräset ett stort och arbetskrävande problem i trädgården. Ogräs är egentligen ett orättvist namn på växter som många gånger är väldigt vackra men som råkar växa på, för oss människor, fel plats.

Ogräsen är ofta växter som har stor överlevnads- och spridningsförmåga. Den främsta anledningen till att vi måste hålla trädgårdsland och rabatter fria från ogräs är att de konkurrerar med kulturväxterna om ljus, vatten och näring. De kan också vara värdväxter för sjukdomar och skadegörare. Som ett exempel kan nämnas klumprotsjuka på kålväxterna som också kan spridas med andra korsblommiga växter som åkersenap och penningört. Men det är inte bara det rent praktiska som gör att vi vill hålla trädgården ogräsfri. Det estetiska intrycket är också viktigt. Ogräsfria grusgångar och uteplatser med plattor av olika slag gör att trädgården ser mer välskött ut.

Ogräsen brukar delas in i grupperna fröogräs, rotoogräs och vedartade ogräs.

Fröogräs kallas de som är ettåriga eller tvååriga och som sprids

och överlever via sina frön. Dessa frön kan ligga vilande i jorden i årtal för att gro när betingelserna är gynnsamma. Till fröogräsen hör bl a dân-arter, mållor, pilört, våtarv, korsört, rödplister och baldersbrå.

Rotogräs kallas de som är fleråriga och övervintrar med vilande jordstammar eller rötter. Hit hör revsmörblomma, kvickrot, kirskaal, maskros, åkertistel och många fler.

Vedartade ogräs är frö och rot-skott från buskar och träd, och som kommer upp i rabatter och gräsmattor. Hallon, asp och al hör till den här gruppen liksom körsbär och plommon.

Positiva egenskaper

Ogräsen kan vara vackra om de får växa i fred på en plats där de inte gör skada. Vissa av dem kan till och med lämpa sig bra i konkurrens med kulturväxterna. Haselört är en marktäckande växt

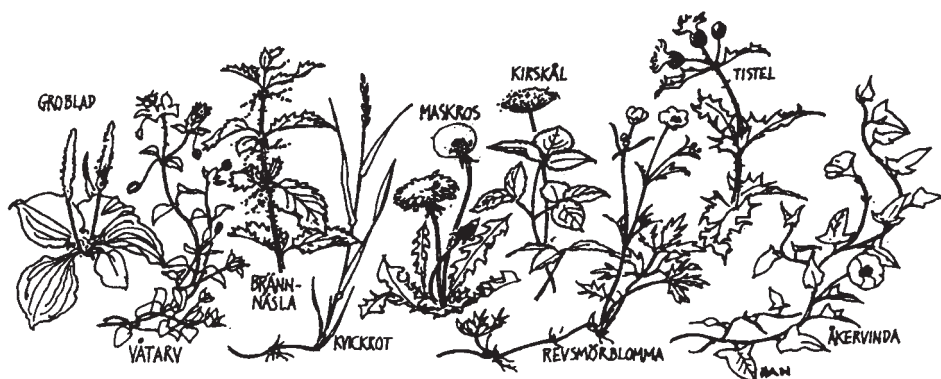

Utgiven av

Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Åsögatan 149 • 116 32 Stockholm • Tel. 08-556 930 80

e-post: kansli@koloni.org • hemsida: www.koloni.org

som kan betraktas som ogräs men som också är lämplig att ha under buskar och träd. Veronika och brunört i en gräsmatta gör ingen skada och att acceptera att de finns där är ofta en fråga om tycke och smak. Blommande vilda växter kan ge nektar åt humlor och bin när kulturväxterna inte hunnit komma i blom.

Växtskadegörarnas naturliga fiender som blomflugor (äter bladlöss) och jordlöpare (äter sniglar, bladlöss, larver) behöver också nektar och det skydd som ett litet ogräsbestånd kan ge. Nässeljärilen är ett trevligt vårtecken i trädgården och dess larv är beroende av nässlor för att kunna utvecklas. I villaområden och städer är trädgårdarna viktiga reservat för fåglar, smådjur och vilda växter som kan vara värdefulla för att hålla ekosystemet i balans. Ogräs i begränsad mängd bidrar till att göra trädgården artrik och spännande.

Rätt växt på rätt plats

Fröogräs är något lättare att få bukt med än de övriga. All jord innehåller mer eller mindre

ogräsfrön som vilar i väntan på rätta förhållanden för att gro. Genom att med jämna mellanrum luckra jorden med en handkultivator eller klohacka lurar man dessa frön att gro och river samtidigt upp små ogräsplantor som då dör. Det är viktigt att växterna aldrig får tillfälle att blomma och sätta frö. Är man tillräckligt ihärdig på våren fram till midsommar brukar mängden fröogräs så småningom avta.

Rotogräs är lite besvärligare då de ofta har underjordiska delar som kan vara svåra att komma åt. Grundprincipen är dock densamma för alla växter som har denna överlevnadsstrategi. De gröna bladen bygger med hjälp av solenergi upp näringsämnen som gör tillväxten möjlig.

En del av näringsämnena lagras i roten och/eller i underjordiska stamdelar. Växten bygger på så vis upp en reserv, dels inför vintern men också för att överleva om de gröna delarna skulle skadas. Nya skott skjuter då upp ur rot- eller stamdelarna. Näringsreserven är dock begränsad och om de gröna bladen aldrig får en chans att ut-

vecklas kommer roten så småningom att svälta ihjäl. Återigen är det viktigt att vara mer envis än ogräsen.

Genom att hela tiden ta bort de gröna växtdelarna och hacka sönder rötterna, (fler små rot- eller stamdelar måste då använda energireserven för att skjuta nya skott) kan man utrota även de mest envisa ogräsen. När man anlägger en perennrabatt eller en gräsmatta bör jorden vara fri från fleråriga ogräs. Det kan åstadkommas genom att jorden täcks med svart plast, markduk eller tidningar under 1–2 säsonger. På så vis kvävs ogräset. Förankra marktäckningen väl med stenar, plankor el dyl.

Vedartade ogräs är kanske de svåraste att bli av med så länge man vill behålla de träd och buskar som skjuter rotskott. Det bästa sättet är att med en vass spade skära av rötterna och gräva upp rotskottet. Man får räkna med att nya rotskott kommer att växa upp och att man måste vara påpasslig med spaden innan de har vuxit sig stora. Växer rotskotten in i gräsmattan kan man klippa av dem med gräsklipparen. De försvinner inte men de hindras att växa sig stora. Om man ska ta bort ett stort träd som sänder ut rotskott kan det vara bra att ringbarka trädet först. Det gör man genom att skära bort barken runt hela stammen så att det bildas en halvmeter stort bälte runt trädet och sedan låta trädet stå minst en växtsäsong. På så vis hindras näringstillförseln till roten som då

dör. Sedan faller man trädet och tar bort stubben.

Andra ogräsminskande metoder

Hemligheten bakom en nästan ogräsfri trädgård är att alltid vara steget före och arbeta förebyggande. En viktig del i detta tänkande är en bra planering som att lägga upp en växtföljd där hackgrödor ingår. Det innebär att man inte odlar samma växtslag på samma plats år efter år utan låter grödorna byta plats.

Potatis är en hackgröda där man bearbetar jorden ett flertal gånger när man kupar. Då stör man också ogräsen.

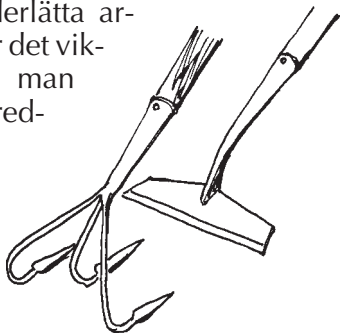
På våren börjar man förarbeta trädgårdslanden med att kratta ut jorden och avlägsna alla rötter och småplantor. Fanns det mycket ogräs året innan kan det vara en god idé att upprepa detta ett par gånger med 5–6 dagars mellanrum innan man planterar eller sår. När fröna kommit upp kan man täcka jorden runt plantorna. Lättast är det att täcka med ett ganska tjockt lager gräsklipp, vilket också har den fördelen att det avger näringsämnen till grödan när det förmultnar.

Runt buskar och träd kan man använda täckbark och i jordgubbslandet kan plast eller halm vara värt att pröva som täckmaterial.

Handredskap

I den lilla trädgården är det mest praktiskt att rensa bort ogräsen med någon typ av handredskap. I många fall är det enklast att dra

upp dem med handen, under förutsättning att jorden är lucker. För grönsakslandet är en klohacka lätt att använda. Den river upp ogräset och luckrar jorden, men ogräs med pårot som maskrosor och tistlar måste avlägsnas med spade eller maskrosjárn. Ett skyffeljárn är bra när man vill rensa i grusgångar. Det är bara det översta jordlagret som bearbetas vilket medför att rotoqräsen kommer tillbaka och täta upprepningar av behandlingen är nödvändig. För att underlätta arbetet är det viktigt att man slipar redskapen och håller dem i trim.

Oqräsflamning

Inom parkförvaltningar och ekologisk grönsaksodling används sk termisk oqräsbekämpning (flamning) med brännare. Det innebär att man med en öppen låga hettar upp oqräsen så att cellerna skadas och växten dör.

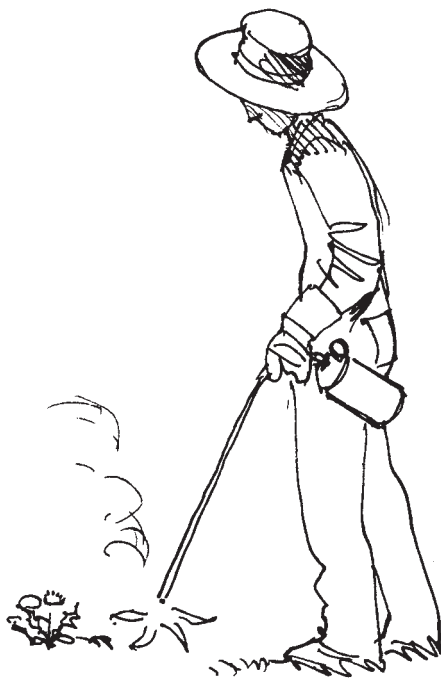
Det finns två typer av brännare i handeln, den vanligaste har gasol som "drivmedel" och finns i olika storlekar från handburna till så stora att man monterar dem på en traktor. Den andra varianten har

fotogen som bränsle och finns bara som handburen. Det krävs en del övning för att få ett bra resultat med oqräsflamning, men det är ett bra alternativ om man har stora ytor.

Oqräsättika

Oqräsättika (12%-ig ättikssprit) är ett miljövänligt oqräsmedel som har god effekt mot fröoqräs.

Upprepade behandlingar kan hjälpa även mot rotoqräs. Spruta/duscha ut ca 2 dl per m².

Text: Ingela Jagne

Ill: Ingela Jagne och Han Veltnan

Utgiven av

Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Åsögatan 149 • 116 32 Stockholm • Tel. 08-556 930 80

e-post: kansli@koloni.org • hemsida: www.koloni.org